

- **FRANTIŠEK PAROLEK** Úroveň B

I. Paradoxy české účasti v první světové válce

První světová válka vypukla v létě roku 1914. Na rozdíl od všech předpokladů trvala dlouhé čtyři roky (čeští vojáci v Rusku bojovali dokonce šest let) a stala se do té doby nejničivější válkou v dějinách lidstva. Zamíchala osudy jednotlivců i celých národů. Pro Čechy znamenala velkou naději na změnu, ale přinesla jim také složitá rozhodování a mnohé osobní i rodinné tragédie.

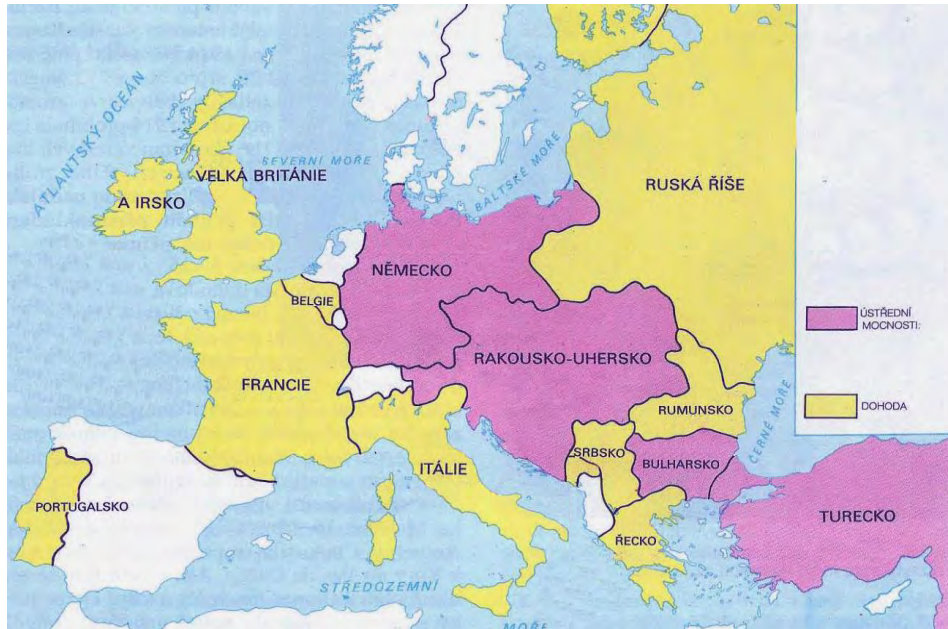
Dokument 1: Otec a strýc (Vypráví Radegast Parolek, syn Františka Parolka. – Záznam rozhlasového vysílání.)

*Radegast Parolek: Osudy (1/10)
Český rozhlas 3 – Vltava. 4. 4. 2011*

Dokument 2: Mapa Evropy v období první světové války

Mapa převzata z učebnice dějepisu pro střední škol - Robert Kvaček: České dějiny 2. Praha 2002

- 1) **Jak se živilí bratři Parolkovi před první světovou válkou? (Dokument 1)**
- 2) **Proč je válka rozdělila? (Dokumenty 1, 2)**
- 3) **Který z nich vstoupil do armády dobrovolně? Zkus odhadnout, proč. (Dokumenty 1, 2)**

Dokument 3 Císaři Františku Josefovi I.

Jsme velezrádci! Zabíjej, kate!
Srdce nám vyrvi, můžeš-li!
To plémě klaté
mučením svaté
nezničíš nikdy, krvavý kate,
My jsme lvi!

Úryvek z básně F. Parolka zapsané v jeho deníku z roku 1916.
Deník je nyní v majetku Národního muzea.

Vysvětlivky: plémě = plemeno, zde národ; klaté = prokleté.

- 1) Koho Parolek v básni nazývá velezrádci? Vysvětli za pomoci informací z dokumentů 1 a 2.**
- 2) Kterými slovy básník oslovuje rakouského císaře Františka Josefa I.? Proč věnuje báseň právě jemu?**
- 3) Co se v básni říká o českém národě?**

Dokument 4: Osud Klementa Parolka

Tragický byl osud bratra Klementa, který musel za první světové války narukovat do rakouské armády (...) V té době už rakouské vojenské úřady věděly, že jeho bratr František bojuje jako dobrovolník v České družině proti Rakousku a vykonává v jejich řadách průzkumnickou službu. Proto byl Klement pod jejich nepřetržitým dozorem, nasazován na nejnebezpečnější úseky a soustavně šikanován. (...) Klementova citlivá umělecká povaha nebyla s to tyto represe snést, a tak volil raději dobrovolný odchod ze života.

Radegast Parolek. Mé krásné i kruté 20. století. Academia, Praha 2013, str. 31

- 1) Jaký dopad mělo Františkovo vojenské angažmá na život jeho bratra?**

SHRNUTÍ:

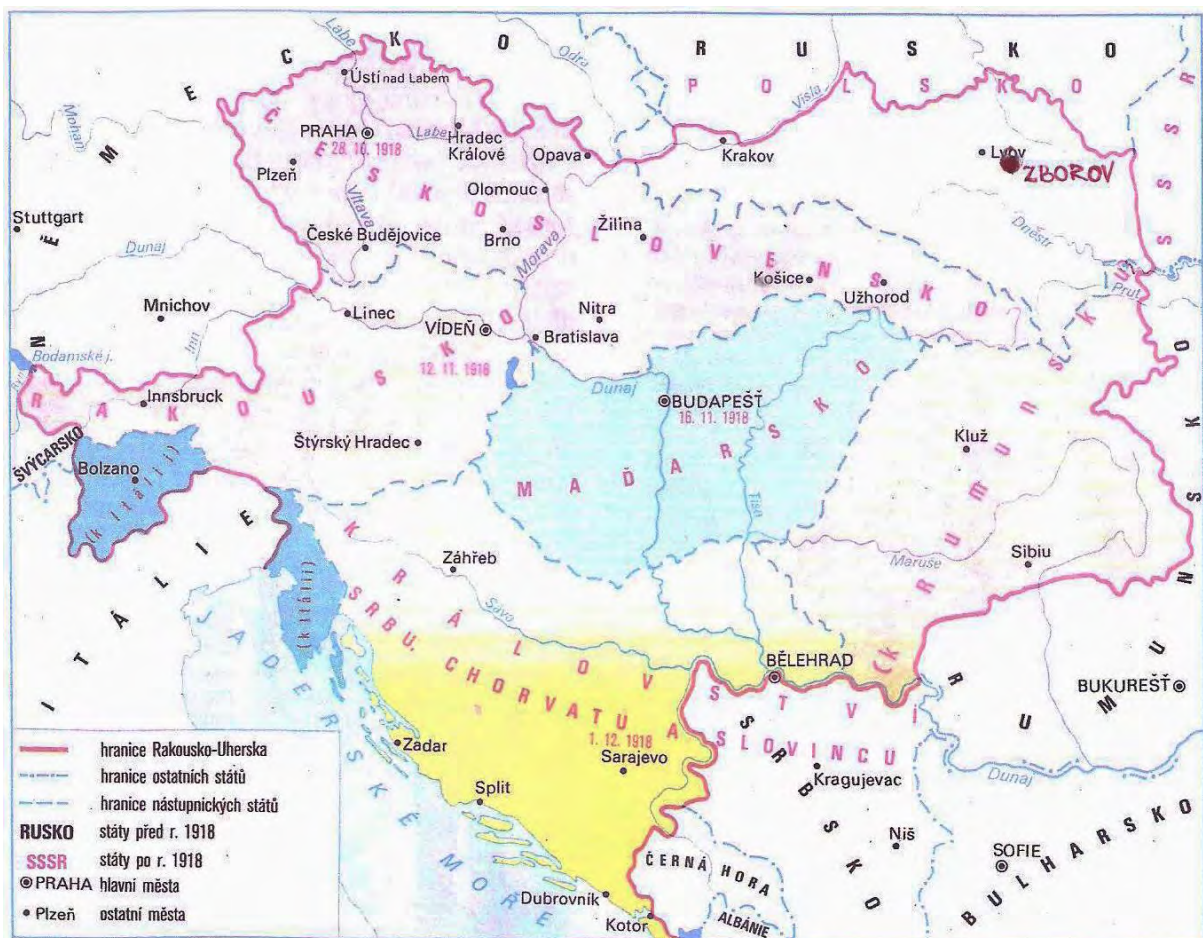
Proč v první světové válce bojovali Češi na obou stranách fronty?

II. Zborov (2. 7. 1917)

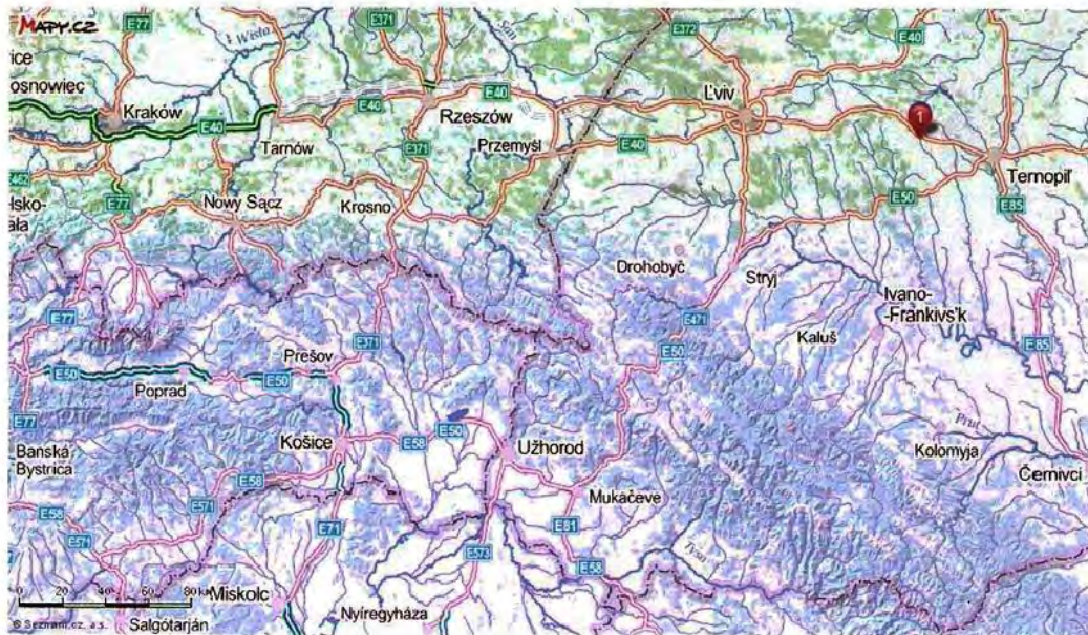
Bitva u Zborova patří k legendárním okamžikům českého boje za nezávislost. Bylo to poprvé, kdy československá brigáda v Rusku dostala příležitost vystoupit jako celek a její triumfální vítězství v bitvě všechny ohromilo. Ruská armáda bohužel nedokázala tohoto úspěchu využít, i přesto však byl výsledek bitvy obrovským povzbuzením pro Čechy na celém světě.

František Parolek se bitvy zúčastnil se svou skupinou fotografů: na zborovské bojiště přijeli již několik dní předem, pečlivě zdokumentovali všechny přípravy stejně jako samotný průběh bitvy. Podrobně celé období F. Parolek popisuje i ve svém deníku.

Dokument 5A: Zborovské bojiště na mapě (Mapa převzata z učebnice dějepisu pro střední školy. Robert Kvaček: České dějiny 2. Praha 2002, str. 99.)

Dokument 5B: Turistická mapa – Zborov (staženo z www.mapy.cz)

1) Dokument 5A ukazuje původní hranice Rakouska-Uherska a hranice nástupnických států, které se po skončení první světové války utvořily. Po prostudování této mapy řekni, kde se Zborov nacházel v době bitvy a kterému státu připadl po roce 1918.

1) Na území kterého státu se obec Zborov, na mapě označená červeným balonkem, nachází dnes? (dokument 5B)

Dokument 6: Ve zborovských zákopech (Fotografie byly pořizeny členy Parolkovy fotografické skupiny. Nyní jsou v majetku VHÚ.)

- 1) *Jaká nálada panuje v zákopech před první velkou bitvou československé brigády?***
- 2) *Vžij se do postavy některého z vojáků na fotografiích. Jaký vzkaz bys poslal domů před bitvou?***

Dokument 7: Den D

Začátek bitvy byl ohlášen na následující den 2. července, na devátou hodinu. (...) Fotořafové přespali ve stodole na pytlích s obilím, aby se dostali co možná nejdříve na pozice. Ráno ještě zdokumentovali zajatce a poté vyrazili do zákopů. (...) Dostali se až ke stanovišti velitele brigády, plukovníka Trojanova, který vydal v 8.45 hod. rozkaz k útoku. Parolek uvádí, že 1. a 2. nepřátelská linie byly prolomeny během prvních pěti minut. (...) Velitel brigády byl prý nadšen rychlým nástupem našich jednotek.

Po dobytí třetí linie kolem desáté hodiny dopolední (...), i když byl původně dán rozkaz k návratu do zákopů, vrhali se naši do čtvrté linie. V té době (...) se Parolek /s dalšími fotografy/ vydali přímo do zákopů. Procházeli proudy raněných a vše fotografovali. Parolek si poznamenal, že raněným vojákům pomáhali čeští zajatci, kteří ještě před několika hodinami stáli na nepřátelské straně.

*Ilona Krbcová. Z deníku umělecké skupiny Františka Parolka.
In Historie a vojenství. 2011, ročník 60, č. 2. Str. 120-123.*

- 1) Jak strávil den zborovské bitvy F. Parolek?**
- 2) Které části textu dokumentují nadšení, s nímž šli Čechové do útoku?**
- 3) I ve zborovské bitvě se promítlo, že byli Češi na obou stranách fronty. Kde je o tom v ukázce důkaz?**

Dokument 8A: Po boji v rakouských zákopech (Fotografie převzata z knihy *Za svobodu. Obrázková kronika československého revolučního hnutí na Rusi. Díl II. Praha 1929, str. 10*)

Dokument 8B: Na ruském obvazišti (Fotografie převzata z knihy *Za svobodu. Obrazková kronika československého revolučního hnutí na Rusi. Díl II. Praha 1929, str. 11*)

1) Co spojuje vítěze i poraněné?

Dokument 9: Masaryk o Zborovu

Zborov otevřel nám brány ruského generálního štábu, který podle starých svých tradicí neochotně nás přijímal do své armády. (...) Ministr Kerenskij po Zborovu odvolal svůj rozkaz, nařizující rozformování československých částí. Zborov upozornil konečně na naše revoluční hnutí za hranicí a doma. Rakouská vláda a podle ní také německý tisk zamlčovaly naše hnutí. Po Zborovu to již nebylo možné.

Slova T. G. Masaryka citována z článku J. Sovadiny Vzpomínky na bitvu u Zborova. (<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/vzpominky-na-bitvu-u-zborova-2-7-1917/>)

Vysvětlivky: ministr Kerenskij = v červenci 1917 ruský ministr obrany

- 1) Jak se změnil po Zborovu vztah Rusů k československým vojákům?**
- 2) Jak pomohlo zborovské vítězství československému odboji ve světě?**

Dokument 10: Pohlednice F. Parolka

(František Parolek. Dopisnice = Počtovaja kartočka. Informačně osvětový odboj Československého vojska na Rusi. Kolem roku 1920.)

1) Popiš pohlednici. Které motivy autor použil k připomenutí bitvy?

2) Které datum je napsáno na pohlednici? Proč se neshoduje s naším datem (2. 7. 1917)?

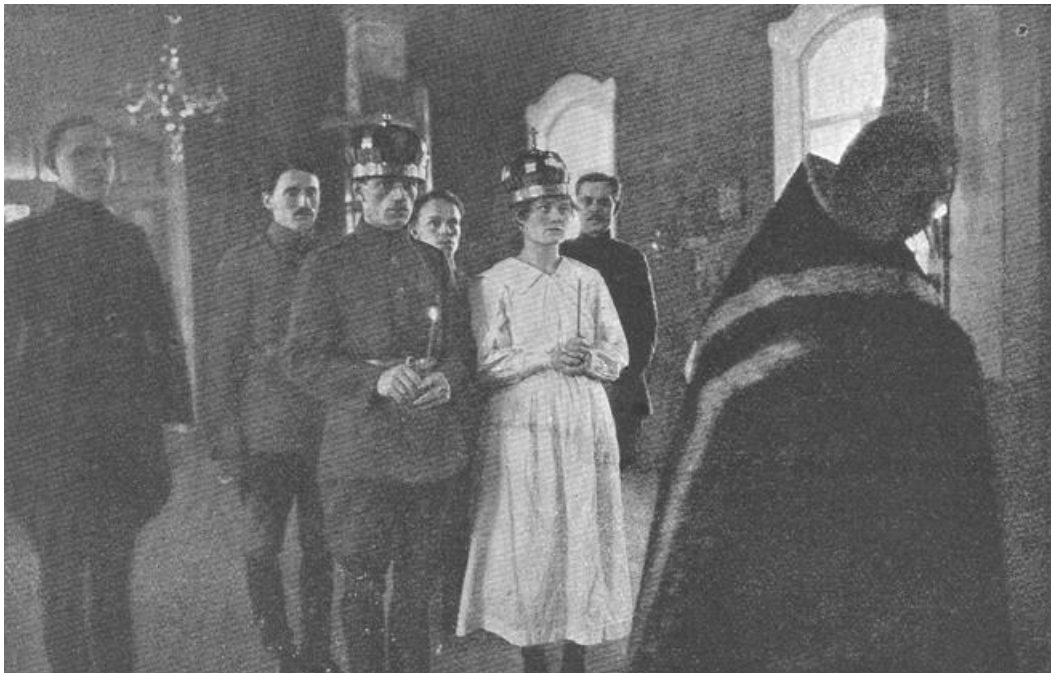
SHRNUTÍ (pětilístek):

ZBOROV

III. Rodina

Pobyt v Rusku ovlivnil i Parolkův soukromý život. Po skončení bojů se do Československa nevrátil sám – přivedl si s sebou manželku lotyšského původu. Měli spolu tři děti. Nejstarší z nich, Radevast Parolek, zdědil po matce lásku k Pobaltí.

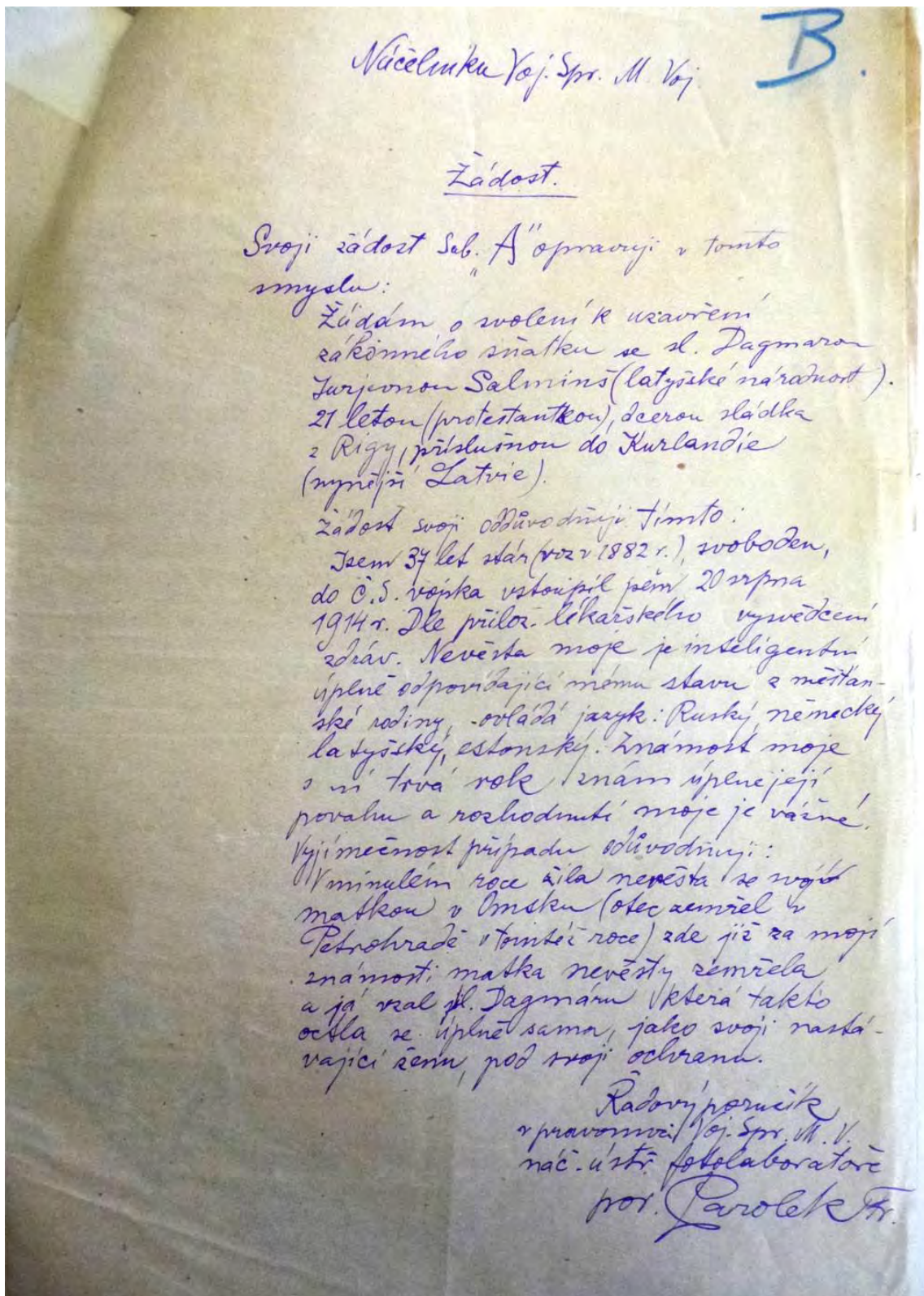
Dokument 11: Ceremonie (Fotografie převzata z knihy *Za svobodu*. Obrázková kronika československého revolučního hnutí na Rusi. Díl IV. Praha 1929, str. 815)

1) Jakou ceremonii fotografie zachycuje?

2) Co je na situaci neobvyklého?

Dokument 12: Žádost (Žádost je uložena ve Vojenském historickém archívu.)

1) Kdo je autorem žádosti a komu je adresována?

2) O co pisatel žádá?

3) Jak svoji žádost odůvodňuje?

Dokument 13: Vzpomínka na matku

(Matka) zemřela jako devětadvacetiletá při opožděné operaci slepého střeva, pouhé tři roky po otcově předčasném skonu. Z nás dětí jsem snad jediný, kdo si matku zapamatoval. Učila se se mnou, když jsem začal chodit do první třídy (...) Pokoušela se mě naučit říkat některá slova a číslovky po lotyšsku, ale její smrt brzy toto učení přerušila. V paměti mi toho zůstalo jen velmi málo. První třídu jsem si musel dokonce zopakovat, protože moje čeština tím tehdy utrpěla a matčin jazyk jsem byl nucen si později osvojit z knih.

Radegast Parolek. Mé krásné i kruté 20. století. Academia. Praha 2013. Str. 57

- 1) Kdo je autorem vzpomínky? Jaký je jeho vztah k Františku Parolkovi?**
- 2) Autor vzpomínky říká, že byl vychováván ve dvou jazycích. Byla podle něj tato výchova úspěšná? Z jakých příčin?**
- 3) Vyhledej na internetu bližší životopisné údaje o Radegastu Parolkovi. Jaké bylo jeho povolání?**

Dokument 14 : Jazykové nadání

Ona (matka) se naučila krásně česky, já jsem našel dokonce v pozůstalosti otcově taky její dopisy psané česky a nenašel jsem tam žádnou chybu. Byla velmi vzdělaná, ona mluvila plyně nejenom tedy v rodném lotyšském jazyce, ale mluvila taky rusky i německy. A naučila se velice dobře i česky. Čtyři jazyky ovládla hbitě a já si myslím, že mám po ní ty své geny jazykové, protože já jsem četl v době svých vědeckých prací v šestnácti jazycích.

Radegast Parolek: Osudy (1/10). Český rozhlas 3 – Vltava. 4. 4. 2011

- 1) Co říká Radegast Parolek o jazykových znalostech své matky?**
- 2) Zdědil R. Parolek nadání své matky?**

REFLEXE (Poslední slovo patří mně)

- 1) Zvol si jednu pasáž z dokumentů 12-14 nebo některý detail z fotografie (dokument 11) – vyber si něco, co vzbudilo tvoji pozornost.**
- 2) Ke zvolenému citátu (ke zvolenému detailu fotografie) napiš stručný komentář: proč tě právě toto místo zaujalo, co si o tématu myslíš, jaké otázky se ti v této souvislosti honí hlavou apod.**
- 3) Dále postupuj podle pokynů učitele ve třídě.**

IV. Odkaz Františka Parolka

Z Rusi manželé Parolkovi odjeli roku 1920. Usadili se v Praze, F. Parolek začal pracovat v nově vzniklém Památníku odboje jako správce fotoústředí. Veškerý fotografický materiál, který během války se svými spolupracovníky nashromáždil, předal Památníku, a nyní se soustředil na uspořádání této jedinečné sbírky. Bohužel se však dlouho z klidného života netěšil: zemřel na tuberkulózu šest let po návratu z bojů.

Dokument 15: Úryvek z nekrologu Josefa Kopty

Obdivujete-li někdy krásné filmy, které vám legionáři v biografech předvádějí, žasnete-li, jaké bohatství fotografických obrázků bylo z Ruska, ze Sibíře, z Číny, Japonska, Kamčatky, Indie i Egypta přivezeno, vzpomeňte přitom na drahého nebožtíka, který bude dnes o 14. hodině pochován. (...) Neboť br. Parolek to byl, který ve chvílích bojů a nespočetných válečných starostí myslil na to, jak jedinečné okamžiky legionářského života trvale a věrně zachytit, jak přivézt domů obrazy cizích krajů, měst a všemožných kmenů, s nimiž se legie na svých cestách potkaly. (...) Na jeho naléhání byla organizována velká síť fotografií po celém vojsku, on byl jejich vychovatelem, vůdcem a dirigentem...

Nekrolog vyšel v Národním osvobození 10. 7. 1926.

Zde citováno z: Radegast Parolek. Mé krásné i kruté 20. století. Praha 2013. Str. 58

- 1) Co je to „nekrolog“ (viz název dokumentu)? Co znamená zkratka „br.“ na 5. řádku?**
- 2) V čem podle J. Kopty spočívá přínos Františka Parolka?**
- 3) Zjistí základní životopisné údaje o autorovi nekrologu. Měl nějaký vztah k československým legiím?**

Dokument 16 A - D: Dopisnice

Všechny dopisnice pocházejí z knihy Františka Parolka *Dopisnice / Počtovaja kartočka*. (František Parolek. *Dopisnice = Počtovaja kartočka*. Informačně osvětový odboj Československého vojska na Rusi. Kolem roku 1920.)

A)

B)

C)

D)

1) Přiřaď k jednotlivým dopisnicím jejich názvy.

a) Na výzvědách (První pluk)

b) Bolševické barikády na stanici Zabityj

c) První pluk na Vrchním Uslově u Kazaně

d) Husitský válečný vůz na vojenské slavnosti v Irkutsku

2) K čemu dopisnice sloužily?

